

'Deze papierfabriek is de Tata Steel van de Veluwe'

Links Max Haan, In het midden Mariska Hulsewé en rechts Hermine van den Berg, allen lid van de Renkumse bewonersvereniging Vijf Dorpen in 't Groen. Op de achtergrond papierfabriek Parenco. Beeld Koen Verheijden

Wat ooit begon als een watermolen is nu een reusachtig industrieel complex op de oever van de Nederrijn. Papierfabriek Smurfit Kappa Parenco overweegt volledig over te schakelen op kartonfabricage. Het zet het dorp Renkum op scherp. 'Dit is de Tata Steel van de Veluwe.'

Wim Eikelboom 19 december 2023, 20:37

Michiel kreeg argwaan toen hij voor de zoveelste keer de tuinmeubels moest schoonmaken van zijn vrouw. Het vuil op de tafel en stoelen bleek niet uit het omliggende bos afkomstig. "Het waren koolstofdeeltjes,

neergeslagen roet. De dakgoten van ons huis bleken er ook vol mee te liggen”, vertelt hij aan de hand van een foto die hij maakte van de spikkeltjes vervuiling.

Voor de gepensioneerde energie-adviseur was er maar één mogelijke boosdoener: de papierfabriek in de buurt. “Ons huis ligt precies in de overwegende windrichting waar de uitstoot vandaan komt, zes kilometer verderop. Toen ben ik in de fabriek gedoken. Ik ben me rot geschrokken. Parengo heeft een gigantische impact op lucht, water en leefbaarheid van Renkum en omgeving. Het is de Tata Steel van de Veluwe.”

Michiel Moerdijk heeft zich aangesloten bij bewonersvereniging Vijf Dorpen in 't Groen. Dat zijn stuk voor stuk bevlogen en bezorgde inwoners die zich vastbijten in de papierfabriek. Hydroloog Flip Witte is voorzitter. “Wij zijn gezegend met zware expertise”, zegt hij. “Het is nu of nooit als we de schadelijke impact van deze fabriek willen terugdringen. Alle lopende vergunningen van de fabriek worden geactualiseerd en ondergebracht in één integrale revisie-omgevingsvergunning.”

Veertig voetbalvelden

Het fabriekscomplex van veertig voetbalvelden groot ligt ingeklemd tussen de rivier en de provinciale weg langs het dorp Renkum.

Vrachtwagens met oud papier rijden af en aan. Het is de grondstof voor de kartonfabricage. “Die verkeersstroom verziekt de hele omgeving. Het zijn zo’n achthonderd vrachtwagens per dag”, zegt Hermine van den Berg, oud-wethouder Gemeentebelangen in Renkum en lid van Vijf Dorpen in ‘t Groen.

Zij woont onder de rookpluim van de fabriek en ervaart veel overlast. Omdat Renkum wat hoger gelegen ligt op de Veluwerand, lijkt het alsof de fabriek is vastgeplakt aan het dorp. “De veertien fabriekspijpen walmen doorgaans onze kant op, want dat is de overheersende windrichting. Het is niet meer van deze tijd, zo’n zware industrie naast een woonplaats.”

Haar uitspraken worden niet door iedereen in Renkum gedeeld. “Er is een harde kern van mensen die al generaties lang in de papierindustrie werken. Die zeggen: ‘Als je er last van hebt, ga je maar verhuizen’. Ik ken ook mensen die bij de papierfabriek hebben gewerkt en die zeggen: Het kan echt niet, wat ze daar doen.” Volgens Van den Berg is Parenco een minder grote werkgever dan de omvang van het fabrieksterrein doet vermoeden. “Onder aan de streep werken er hooguit tweehonderd mensen. Dat is slechts 3 procent van de werkgelegenheid van Renkum.”

Grootverbruiker van gas

Michiel Moerdijk analyseerde rapporten over het energiegebruik van de fabriek. “Dat is mijn expertise”, zegt hij terwijl hij door een stapel documenten bladert. De papierfabriek verbruikt 123 miljoen kubieke meter aardgas per jaar, berekende hij. “Een reusachtige hoeveelheid. Dat is door Parenco verhullend opgeschreven, want alleen met eigen rekenwerk kun je dit ontdekken.”

De CO₂-uitstoot van de fabriek is evenmin te destilleren uit de documenten voor de Milieueffectrapportage, stelt Moerdijk. “Ze verdonkeremanen CO₂-emissies, met hun biomassacentrale. Biomassa mag je juridisch volgens de EU als CO₂-neutraal beschouwen, maar in werkelijkheid is er wel degelijk uitstoot. Daardoor is het plaatje gunstig voor de buitenwereld.”

Moerdijk krijgt bijval van de commissie voor de Milieueffectrapportage. Een in oktober uitgebracht toetsingsadvies over de revisievergunning voor de papierfabriek in Renkum is uiterst kritisch. ‘Informatie over de emissiebronnen met hun uitstoot ontbreekt in het hoofdrapport. De navolgbaarheid van het rapport is onvoldoende voor een goed en volledig begrip van de gevolgen voor milieu en leefomgeving.’

Ook ontbreekt een goede duiding van de neerslag van stikstof in de natuur, schrijft de commissie voor de Milieurapportage. Als lid van Vijf Dorpen in 't Groen richt jurist Max Haan zijn pijlen onder meer op de stikstofuitstoot van Parenco. Hij gaf daartoe zijn functie van officier van justitie bij het Openbaar Ministerie op. “De fabriek ligt aan de rand van de Veluwe en is de grootste stikstofuitstoter van Gelderland. Ze staan op plek 4 op de landelijke stikstof-lijst van industriële piekbelasters van het RIVM. De uitstoot van Parenco heeft grote invloed op de natuur van de heide en de bossen op de Veluwe.”

Het ruikt hier naar zweetvoeten

De schoorsteenpijpen aan de Nederrijn brengen niet alleen stikstof in de lucht, maar zorgen ook voor stankoverlast. Sinds de fabriek in 2016 gedeeltelijk overschakelde op de productie van karton, waait door het dorp Renkum regelmatig een lucht die het midden houdt tussen penetrante zweetvoeten, azijn en overrijpe Franse kaas. “Soms neigt het naar een chloorlucht. In het verleden voegden ze wel eens een vorm van wasverzachter toe. Dan rook ineens het hele dorp naar bloemetjes. Dat

was net zomin te harden”, zegt Mariska Hulsewé van Vijf Dorpen in ’t Groen.

Als inwoner van Renkum voert ze het verzet aan tegen Parenco. Ze houdt de ramen van haar huis zoveel mogelijk gesloten. “Je went er nooit aan. Het is misselijkmakend. Je kunt zomers niet met goed fatsoen in je eigen tuin of op je eigen balkon zitten. We hebben in het dorp een geurwhatsapp, met meldingen van wat we ruiken. Maar ik merk dat mensen meldmoe zijn.”

De GGD Gelderland-Midden concludeerde op basis van onderzoek dat de geurhinder in Renkum in een straal van een kilometer rond de papierfabriek ‘gezondheidskundig onwenselijk is’. Binnen die straal ligt het volledige dorp Renkum met ruim 9000 inwoners. Parenco geeft aan ‘onverminderd door te gaan met het nemen van acties die geurhinder kunnen verminderen’. Mariska Hulsewé zegt daar niks van te merken. “Vraag het maar eens aan de mensen met astma in het dorp.”

De fabriek benadrukt dat ze voldoen aan de Gelderse vergunningseisen voor geurbeleid. “Het is duidelijk dat verschillende partijen de geursituatie in de nabijheid van de fabriek anders beoordelen”, reageert Ruben van Haren van de papierfabriek. “SK Parenco heeft alle geurbronnen geaccrediteerd laten meten door onafhankelijke specialisten. Wij zijn ervan overtuigd dat de externe specialisten op de juiste manier hebben vastgesteld dat er in de afgelopen jaren een grote verlaging heeft plaatsgevonden van de geurbelasting.”

Van Haren werpt het verre van zich dat de fabriek overeenkomsten vertoont met Tata Steel. “Dat is onzinnig. Qua uitstoot van CO2 en stikstof hebben we hooguit 2,5 procent van Tata Steel. We doen ons uiterste best om onze belasting voor mens en milieu in te perken. Van de

uitstoot van onze fabriek kun je niet ziek worden, heeft RIVM vastgesteld.”

De Parenco-manager vervolgt: “Wij hebben een voortrekkersrol binnen de Nederlandse papierindustrie op het gebied van duurzaamheid. Wij verduurzamen onze energiesystemen voor de papierproductie. Met een vrijwillige investering van 11 miljoen euro in nieuwe stoomketels verminderen we onze stikstof en CO₂-uitstoot en ons gasgebruik opnieuw. We verlagen onze CO₂-emissie met meer dan 60 procent ten opzichte van 2005.”

‘Ramen kunnen niet open’

Maar het is niet alleen de stank die de inwoners van Renkum bij vlagen tot wanhoop drijft, benadrukt Hulsewé. “Het zijn de trillingen en de geluiden waardoor je ’s nachts met goed fatsoen niet je ramen open kunt houden. Het zijn de onbekende stofjes die in het dorp neerdwarrelen als grijze as. Is het kankerverwekkend? Soms zou je het denken, als je ziet hoeveel gevallen van borstkanker zich voordoen in Renkum. Maar de GGD ziet geen mogelijkheid om uit te zoeken of er een causaal verband is.”

Parenco wil de fabriek in Renkum volledig omschakelen naar fabricage van verpakkingspapier, want dat past in de wereldwijde bedrijfsstrategie van Smurfit Kappa. Dat brengt allerlei aanpassingen in de bedrijfsvoering met zich mee die gunstig zijn voor het milieu, stelt de fabriek. Er is minder grondwater nodig en schadelijke uitstoot zal verminderen.

Een voorbeeld van de groene agenda van Parenco is de wens om aardwarmte te gaan gebruiken voor het productieproces. Deze zogeheten ultradiepe geothermie boort tot 4,5 kilometer diepte in de Veluwe

bodem. De warmte die onbenut blijft in de fabriek wordt benut voor stadsverwarming in Ede of Wageningen, stelt Parenco.

Veluwse beken

De papierfabriek benadrukt dat ze steeds minder grondwater gebruiken. “We schakelen over naar gezuiverd rivierwater uit de Nederrijn”, zegt Ruben van Haren. Toch houdt hydroloog Flip Witte zijn hart vast voor de Renkumse en Heelsumse beken. “De invloed van de grondwaterwinning door Parenco brengt schade toe aan de aanwezige natuurwaarden in de omgeving, waarvan een deel internationaal beschermd is”, stelt Witte.

Hij weerspreekt het onderzoek dat Parenco heeft laten uitvoeren door een ingenieursbureau. De strekking daarvan is dat de stromende beken en de natte hooilanden in de glooiende Veluwerand nauwelijks schade ondervinden van de miljoenen kuubs grondwater die Parenco oppompt. “Het is volstrekt onnavolgbaar hoe de berekeningen zijn uitgevoerd. Mijn inschatting is dat de gevolgen voor de waterstanden in de Veluwse beken wel degelijk groot zullen zijn.”

Ruben van Haren van Smurfit Kappa Parenco laat weten alle kritiek te verwerken in een aangepaste milieueffectrapportage (Mer) en in de vergunningsaanvraag, die dit jaar nog bij de provincie Gelderland wordt ingediend. “We werken al twee jaar met diverse specialisten aan deze vergunningsaanvraag. We zijn ons ervan bewust dat onze fabriek op een gevoelige plek staat en we zetten ons in om onze productieprocessen zo veel mogelijk in harmonie te brengen met milieueisen en de omgeving.”

Aanvulling: Volgens Parenco rijden er dagelijks 230 vrachtwagens met oud papier naar de fabriek en geen 800 zoals de burgers beweren. Ook stelt het bedrijf dat het gasgebruik in 2023 nog maar op 28 miljoen kuub lag.

Papierfabrieken zijn verbonden met de Veluwe

De papierindustrie aan de rand van de Veluwe kent een oude geschiedenis. Twee eeuwen geleden draaiden ongeveer 170 papiermolens op de Veluwe. De molens stonden langs de stromende beken met kristalhelder water dat opborrelt uit de hellingen van de Veluwe. Dankzij dit heldere water kon fris wit papier worden gemaakt uit gestampte vezels van hout, linnen of katoen. Een aantal watermolens groeide in de 19e eeuw uit tot papierfabrieken.

Nu zijn er nog drie grote Gelderse papierfabrieken over (in Renkum, Loenen en Eerbeek), stuk voor stuk eigendom van Smurfit Kappa, een Ierse multinational in verpakkingen. Eerder dit jaar sloot papierfabriek De Hoop in Eerbeek de deuren. Vandaag de dag draait nog één papierfabriek op waterkracht en stoom: de Middelste Molen aan de Molenbeek in Loenen. De fabriek in Renkum leverde jarenlang het papier voor de Nederlandse dagbladen. In 2006 schakelde de fabriek deels over naar recycling: van oud papier wordt golfkarton gemaakt.